BOFIT-blogi

Muuttaako koronavirus Venäjän ”itäkäännöksen”?

Venäjän talous | 21.08.2020 | Laura Solanko

KIRJOITTAJA

Laura Solanko
Vanhempi neuvonantaja

Venäjän näkökulmasta katseen kääntäminen kohti Aasiaa on ollut järkevää sekä taloudellisesti että poliittisesti.

Koko 2010-luvun yksi selkeä Venäjän politiikkatavoite on ollut ”itäkäännös”[1], eli huomion kääntäminen itään, kohti Aasiaa. Politiikassa itäkäännös on korostunut vuoden 2014 jälkeen, kun suhteet moniin länsimaihin ovat huonontuneet. Venäjän näkökulmasta katseen kääntäminen kohti Aasiaa on ollut järkevää sekä taloudellisesti että poliittisesti.

Aasiassa on maailman suurimmat ja nopeimmin kasvavat markkinat, ja keskeisten venäläisten vientituotteiden kysyntä Aasiassa kasvaa nopeasti. Vuodet, jolloin maailman suurin hiilivetyjen viejä – Venäjä – ja tuoja – Kiina – eivät käyneet hiilivetykauppaa keskenään, olivat oikeastaan epänormaaleja. Tässä mielessä kyse on ensisijaisesti tapahtuneiden tosiasioiden tunnustamisesta. Lisäksi käännös Aasiaan on Venäjälle tärkeää myös, jottei tavaravienti ole liian riippuvaista Euroopan markkinoista. Vientimarkkinoiden monipuolistaminen itsessään on ymmärrettävä tavoite.

Sisäpoliittisesti itäkäännöksen tarpeellisuus on helppo ymmärtää, koska se tarkoittaa edes jonkinasteista panostusta Venäjän muutoin hyvin yksin jätettyyn Kaukoidän alueeseen. Maan alueellisen yhtenäisyyden ylläpitämiseksi lienee perusteltua taata myös Kaukoidän kohtuullinen kehitys kasvavan talousmahdin naapurissa. Habarovskin mielenosoitukset tänä kesänä ovat konkreettinen muistutus siitä, että Kaukoidän asiat on otettava huomioon Moskovassakin.

Ulkopoliittisesti tavoite läheisemmästä yhteistyöstä Kiinan kanssa tukee tavoitetta Yhdysvaltojen hegemonian murentamisesta ja moninapaisen maailman rakentamisesta. Maat ovatkin tiivistäneet

yhteistyötään esimerkiksi kansainvälisissä järjestöissä samalla kun mm. puolustusalan yhteistyö ja yhteiset sotaharjoitukset ovat saaneet paljon huomiota. Myös epäluulo dollarin valta-asemaa kohtaan yhdistää molempia maita. Yhteistyön seurauksena ruplan ja Kiinan juanin käyttö maiden välisessä ulkomaankaupassa on kasvanut, ja Venäjän keskuspankki on sijoittanut osan varannostaan juaniin. Tästä huolimatta alle 10 % Venäjän Kiinan-viennistä ja tuonnista laskutetaan ruplissa.

Kiinasta onkin kymmenessä vuodessa tullut Venäjälle merkittävä kauppakumppani, minkä seurauksena venäläisen öljyn ja kaasun vientimarkkinat ovat monipuolistuneet merkittävästi. Venäjän ja Kiinan taloussuhteita käsittelee esim. Nuutilainen ja Rautava (2020) (BOFIT Policy Brief 2/2020) ja Rautava (2018) BOFIT Policy Brief 9/2018.

Venäjän kääntyminen kohti idän nousevaa suurvaltaa ei kuitenkaan ole ongelmatonta. Taloudessa Venäjä on täysin eri kokoluokkaa kuin Kiina, ja viennin kasvu Kiinaan on vain lisännyt Venäjän riippuvuutta raaka-aineista. Monilla aloilla kiinalaisten tuotteiden kilpailukyky on kansainvälisessä kilpailussa hioutunut paljon venäläisiä vastaavia paremmaksi. Puolustusteollisuudessakin kiinalainen osaaminen alkaa olla venäläistä laajempaa. Kiinan näkökulmasta Venäjän talous on pieni eivätkä kasvunäkymätkään Aasian mittapuulla ole kovin houkuttelevia. Mittavista öljy- tai kaasuhankkeista neuvoteltaessa kiinalainen osapuoli on aina vahvempi. Kiinan CPIS-maksujärjestelmä (Cross-border Interbank Payment System) toimii Venäjälläkin, Venäjän Mir-pohjainen järjestelmä vain viidessä Euraasian talousunioniin kuuluvassa maassa sekä Turkissa. Suuri riippuvuus Kiinan markkinoista ei ole sen iloisempi asia kuin suuri riippuvuus Euroopastakaan.

Koronaviruspandemia on entisestään kärjistänyt Kiinan ja Yhdysvaltojen vastakkainasettelua. Tasapainoilu taantuvan ja nousevan suurvallan välissä on niin Venäjän kuin EU-maidenkin lähivuosien ulkopolitiikan suurin koetinkivi.

Taloussuhteiden tiivistäminen muihin Aasian maihin olisi tärkeää Venäjän itäkäännöksen onnistumiselle, mutta toistaiseksi suhteet esim. Japaniin, Intiaan ja Etelä-Koreaan eivät näytä erityisen läheisiltä. Kiinan kasvava vastakkainasettelu naapurimaiden kanssa voi haastaa myös Venäjän pyrkimyksiä pitää yllä hyviä suhteita sekä näihin maihin että Kiinaan. Lisäksi Venäjän uusi perustuslaki tekee suhteiden normalisoitumisen Japanin kanssa käytännössä mahdottomaksi, sillä Kuriilien asemasta ei voi neuvotella. Kiina on alueen nouseva suurvalta, joka määrätietoisesti muokkaa lähiympäristöä itselleen edulliseksi. Venäjä tuskin rohkenee tätä kehitystä uhmata. Itäkäännöksestä huolimatta Venäjän katse tulee pysymään myös lännessä, eli siellä missä suurimmat vientimarkkinatkin ovat.

Kuvio 1.

Euron käyttö Venäjän Kiinan-kaupassa kasvaa

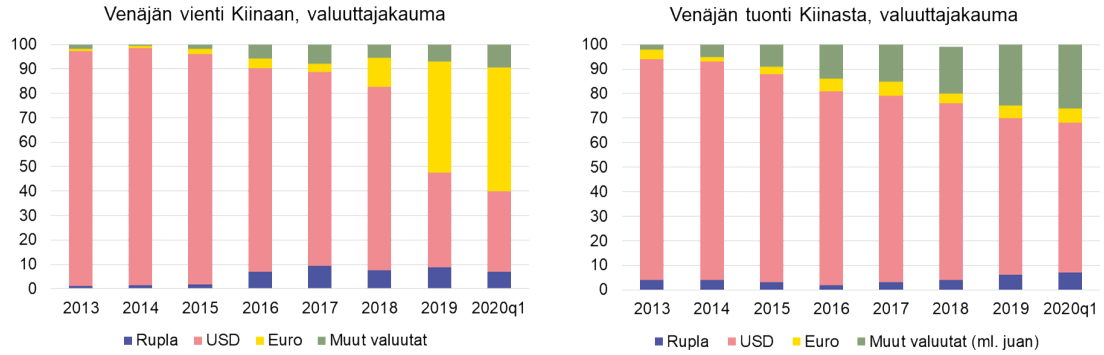

Lähde: Venäjän keskuspankki.

21.8.2020
eurojatalous.fi

Asiasanat

BOFIT, Kiina, korona, talous, Venäjä